

MINISTERIE VAN DEFENSIE
Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/1827	01 juni 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 37/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

P.J. Duijn
Commodore

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/1827 d.d.
01 juni 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken) ✓

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst ✓

Ministerie van Buitenlandse Zaken ✓
t.a.v. AMAD

Intern:

HMID ✓
HSV ✓
HMA ✓
HPEA ✓
MA-D ✓
Archief ✓

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

37/93

(Afgesloten 011600 JUN 1993)

Bosnië-Herzegovina

Volgens Moslim-bronnen is de Bosnisch-Servische agressie in diverse delen van Bosnië-Herzegovina de afgelopen dagen geïntensiveerd. Bij Brcko in het noorden van de republiek blijven de Serviërs proberen een oost-westcorridor uit te breiden resp. te consolideren. Ook meer zuidelijk vonden Servische aanvallen plaats, met name rond Maglaj. Laatstgenoemde aanvallen kunnen als tweeledig doel hebben de Moslim-invloed in het noorden verder terug te dringen en tevens een "alternatieve" corridor te vestigen, omdat de corridor bij Brcko langs de Bosnisch-Kroatische grens loopt en derhalve vanaf Kroatisch grondgebied onder vuur kan worden genomen. Een eventuele corridor via Maglaj leidt echter door Moslim-gebied en is daardoor eveneens moeilijk afdoende te consolideren.

De Bosnisch media leggen sterke nadruk op Servische aanvallen op de hoofdstad Sarajevo en de plaatsen Gorazde en Zepa in het oosten van de republiek. De intensivering van de aanvallen kan erop wijzen dat de Serviërs hun pogingen voortzetten om het gebied aan de Bosnisch-Servische grens dat onder het Vance/Owenplan aan Moslims is toegewezen, definitief aan de controle van de Bosnische regering te onttrekken. De afgelopen maanden hebben zij daarmee reeds herhaaldelijk bedreigd.

Zoals reeds eerder gesteld, wordt het recente akkoord van Washington, waarin een aantal landen hun politiek ten aanzien van het voormalige Joegoslavië besloten te coördineren, zowel binnen als buiten Bosnië-Herzegovina geïnterpreteerd als een impliciete erkenning dat het buitenland (vooral het Westen) niet bereid is met militaire middelen te interveniëren om de Servische agressie in Bosnië-Herzegovina een halt toe te roepen. Het is denkbaar dat de Serviërs op basis hiervan hebben besloten om hun aanvallen op Moslim-gebieden te intensiveren.

Overigens dient te worden onderstreept dat de Bosnische media er belang bij hebben de Servische agressie in het algemeen en die tegen Sarajevo, Gorazde en Pale in het bijzonder sterk te benadrukken, omdat deze plaatsen zoals bekend door de VN zijn uitgeroepen tot "beveiligde steden". Door de Servische aanvallen aan de kaak te stellen, hoopt de Bosnische regering mogelijk alsnog een grootschaliger buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict in Bosnië-Herzegovina dichterbij te brengen.

UNHCR, de VN-organisatie die de hulpverlening aan vluchtelingen coördineert, heeft gemeld dat het afgelopen weekeinde drie Italiaanse hulpverleners zijn gedood door personen in Bosnisch uniform. Daarbij lijkt geen sprake van een ongeluk, maar van doelbewust optreden. Het is denkbaar dat Bosnische Moslims op deze wijze willen bewerkstelligen dat de humanitaire hulpverlening wordt opgeschort. Daardoor zou de situatie van de Bosnische bevolking zodanig kunnen verslechteren dat de internationale politieke druk om alsnog over te gaan tot een militaire interventie weer zou toenemen. Anderzijds is ook mogelijk dat leden van een andere etnische groepering een incident hebben willen creëren en daarvoor de Moslims verantwoordelijk willen stellen.

[REDACTED]

Er is sprake van hernieuwde gevechten tussen Kroaten en Moslims, met name in de omgeving van Mostar, de hoofdstad van Herzegovina. De leiding van de HVO, het "leger" van de eenzijdig uitgeroepen Bosnisch-Kroatische staat, heeft de Bosnische (Moslim-)strijdkrachten ervan beschuldigd HVO-leden onder dwang te rekruteren in de eigen eenheden. Deze melding kan niet bevestigd worden, maar onderstreept in ieder geval dat aan beide zijden groot wantrouwen blijft bestaan ondanks het openbaar verkondigde streven naar intensivering van de onderlinge militaire samenwerking. De HVO-top heeft inmiddels gedreigd met een formele breuk met de Bosnische strijdkrachten bij de verdediging van Sarajevo.

De Kroatische president Tudjman heeft opnieuw zijn stelling herhaald dat er geen reguliere Kroatische eenheden betrokken zijn bij de strijd in Bosnië-Herzegovina. Hij onderstreepte echter dat zijn land de verplichting heeft de Bosnische Kroaten bescherming te bieden. Hij sprak zich andermaal uit voor een confederaal staatsverband met verregaande autonomie voor de (op etnische basis te vormen) delen van Bosnië-Herzegovina. Volgens Tudjman zou dit de enige manier zijn waarop de vrede zou kunnen worden hersteld. Zoals reeds eerder gemeld, staan deze uitspraken van Tudjman haaks op het streven van de Bosnische Moslims naar behoud van een sterk centraal gezag, in het kader waarvan iedere indeling van de republiek volgens etnische criteria wordt afgewezen. Gezien de opstelling van Tudjman, die vrijwel zeker nauw contact onderhoudt met de Bosnisch-Kroatische leiding, is verdere strijd tussen Moslims en Kroaten waarschijnlijk.

Er is sprake van wrijvingen onder de Moslims in de Bosnische politieke leiding. Sommige topfunctionarissen, onder leiding van presidiumlid Abdic, staan continuering van de huidige, relatief gematigde politieke koers voor. Hiertegen bestaat verzet van een stroming onder leiding van vice-president Ganic, die nauwere aansluiting zoekt bij het islamitisch fundamentalisme, ook in de buitenlandse politiek. Deze stroming lijkt aan invloed te winnen, met name doordat vele Moslims de overtuiging hebben dat zij in toenemende mate politiek geïsoleerd staan en door het Westen in de steek worden gelaten. President Izetbegovic heeft tot op heden geen partij gekozen tussen beide stromingen. In geval van een verdere polarisatie zal hij echter geneigd zijn met name aansluiting te zoeken bij de stroming van Ganic. Reeds in het verleden was er sprake van wrijvingen tussen Izetbegovic en Abdic. Ook heeft Izetbegovic reeds ten tijde van de "oude" Joegoslavische federatie gepleit voor nauwere aansluiting bij de traditionele islamitische waarden, waarvoor hij ten tijde van Tito een gevangenisstraf heeft uitgezeten.

Overigens is er ook sprake van spanningen tussen Izetbegovic enerzijds en de Bosnische militaire leiding anderzijds. Voor een deel kunnen deze verband houden met de bovenvermelde politieke controverse. Daarnaast zijn echter vele topofficieren verbolgen over Izetbegovic's aanvaarding van het Vance/Owenplan. Zij zijn van mening dat uitvoering van dit plan neer zou komen op het uiteenvallen van Bosnië-Herzegovina en het (territoriaal) isolement van de Moslim-gebieden. Hoewel Izetbegovic deze bezwaren ongetwijfeld deelt en waarschijnlijk slechts uit tactische overwegingen het ontwerp-vredesplan heeft ondertekend, kan zijn instemming met dit plan de vertrouwensbasis tussen hemzelf en de militaire top hebben ondergraven.

De Bosnisch-Servische militaire leider, (de voormalige JNA-)generaal Mladic, heeft gesteld dat het voormalige Joegoslavische Volksleger, in plaats van zich vorig jaar terug te trekken uit Kroatië en Bosnië-Herzegovina, gewapenderhand had moeten optreden tegen "de krachten die het uiteenvallen van Joegoslavië hebben veroorzaakt". Daarbij werden Oostenrijk en Italië met name genoemd. Ook de huidige oorlog in Bosnië-Herzegovina zal volgens Mladic uiteindelijk worden beëindigd door een (vermoedelijk Servische) tegenaanval langs de lijn Wenen-

[REDACTED]

Triëst. Laatstgenoemde stad betitelde Mladic als een "oude Servische stad". Deze uitspraken geven een inzicht in het extreem-nationalistische denken van Mladic.

Overigens zou de eveneens radicaal-nationalistische militieleider Arkan hebben gesteld dat Mladic de stemming in het Bosnisch-Servische "parlement" over het Vance/Owenplan heeft beïnvloed door potentiële vóórstemmers te verhinderen de bijeenkomst bij te wonen. Als argument daarbij zou zijn gebruikt dat de Bosnisch-Servische strijdkrachten de veilige doortocht van de parlementsleden niet konden garanderen. Het is met het oog op Mladic's oppositie tegen het vredesplan niet uitgesloten dat hij inderdaad heeft gepoogd de deelname van potentiële voorstanders aan de parlementsitting te verhinderen. Het kan echter, gezien het aantal personen dat bij de definitieve stemming aanwezig was, geen groot aantal hebben betroffen. Mede gezien het massale verzet in het parlement tegen het vredesplan is er geen reden om aan te nemen dat de stemming door Mladic beslissend is beïnvloed. Zoals reeds eerder gemeld, heeft Arkan ondanks zijn nationalistische opvattingen de opstelling van de Servische president Milosevic, die aandringt op aanvaarding van het ontwerp-vredesplan, gebillijkt.

Kroatië

Er zijn aanwijzingen dat de Kroatische strijdkrachten voorbereidingen treffen voor een offensief in het Dalmatische kustgebied. Doel van het offensief zou zijn de verovering van de plaatsen Obrovac, Benkovac en Drnis (UNPA-zuid). Ook zouden de Kroaten de Servische linies bij Zadar terug willen dringen, zodat de stad buiten bereik zou komen van de Servische artillerie. Indien deze operaties succes zouden hebben, zou een verdere opmars in de richting van Knin (de hoofdstad van de Krajina) niet zijn uitgesloten. De voorbereidingen houden vermoedelijk verband met het feit dat de onderhandelingen over verdere uitwerking van de wapenstilstandovereenkomst van januari j.l. tot op heden vruchteloos zijn gebleken, hetgeen in Kroatische ogen toe te schrijven is aan vertragingstactieken van de Servische autoriteiten, die daarmee de status quo willen consolideren. Er zou in de Kroatische visie dan ook geen alternatief meer zijn voor militair geweld om het Kroatische gezag over de "Servische" gebieden te herstellen. Uitvoering van deze operatieplannen zou inhouden dat de Kroatische troepen, in tegenstelling tot de offensieven van eerder dit jaar, nu wel degelijk de UNPA zelf zouden binnentrekken. In dat geval zijn incidenten met UNPROFOR niet uitgesloten.

Servië/Montenegro

Tegen federaal president Cosic is gisteren in beide kamers van het federale parlement een motie van wantrouwen aangenomen. Op grond daarvan heeft het parlement, dat het grondwettelijk recht heeft presidenten te benoemen en ontslaan, Cosic van zijn functie ontheven. De betreffende moties zijn gesteund door de extreem-nationalistische Radicale Partij (SRS) onder leiding van Seselj, en door de regerende socialistische partij. Het initiatief lijkt te zijn uitgegaan van de SRS. Als reden voor het ontslag van Cosic werd gegeven dat hij zijn grondwettelijke bevoegdheden te buiten is gegaan, met name op buitenlands-politiek gebied. Daarbij werd onder meer gewezen op "geheime" onderhandelingen met de Kroatische politieke leiding. Ook zou Cosic contacten met de legertop hebben gehad zonder goedkeuring van het parlement.

Vermoedelijk houdt het ontslag van Cosic verband met het ijveren van de Servische en federale politieke leiding voor aanvaarding van het Vance/Owenplan door de Bosnische Serviërs, dat de SRS en haar leider Seselj een doorn in het oog is. In dat geval kan het ontslag van Cosic ook een waarschuwing zijn aan het adres van de Servische regering, die zoals gesteld evenals Cosic instemming heeft betuigd met het ontwerp-vredesplan, maar die in het Servische parlement gedoogsteun ontvangt van de SRS. Indien dit juist is, zou het ontslag van Cosic een voorbode kunnen zijn van het einde van dit informele samenwerkingsverband. Het feit dat de socialisten met dit ontslag hebben ingestemd, kan er echter op dui-

[REDACTED]

den dat zij hopen daarmee een breuk met de nationalisten te vermijden. Meer duidelijkheid over deze kwestie zal ontstaan tijdens de besluitvorming over een opvolger van Cosic.

De beschuldiging van de SRS dat Cosic informele contacten onderhield met de legerleiding, onderstreept dat de wrijvingen tussen Seselj en de president niet los kunnen worden gezien van diens betrekkingen met de "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ). Hierbij is mogelijk van belang dat Seselj onlangs militaire leiders had beschuldigd van corruptie en nepotisme. In verband daarmee hadden de VJ een commissie van onderzoek ingesteld; in de "Joegoslavische" pers circuleerden echter ook geruchten dat Seselj op grond van deze beschuldigingen zou worden aangeklaagd wegens laster. Overigens is niet ondenkbaar dat de spanningen tussen de SRS en de militaire leiding vooral een gevolg zijn van de controverse over aanvaarding van het ontwerp-vredesplan door de Bosnische Serviërs. Zoals reeds eerder gemeld, is een meerderheid van de legertop voorstander van aanvaarding. Hiertegen bestaat verzet uit extreem-nationalistische kringen, die eveneens in de VJ-leiding zijn vertegenwoordigd. Het is niet uitgesloten dat het heenzenden van Cosic de inleiding vormt voor acties tegen militaire topfunctionarissen die ijveren voor aanvaarding van het Vance/Owenplan. De huidige CGS Panic, die nauw samenwerkte met Cosic en Milosevic, zou in dat geval een voor de hand liggend volgend doelwit zijn.

Macedonië

Vorige week heeft Griekenland een voorstel van de (toenmalige) internationale bemiddelaars Vance en Owen voor de naamgeving van de voormalige Joegoslavische republiek Macedonië verworpen. Zoals bekend heeft de VN de republiek als lid aanvaard, maar bepaald dat de definitieve naamgeving moet worden bepaald in bemiddeling tussen Macedonië en Griekenland. Laatstgenoemd land heeft in EG-kader lange tijd erkenning van het land onder de naam "Macedonië" tegengehouden, omdat deze impliciet aanspraken op Grieks gebied zou inhouden. Enkele maanden geleden had de Griekse regering aangegeven dat zij haar bezwaar tegen iedere benaming waarin het woord "Macedonië" voorkomt, op wilde geven. Tegen deze achtergrond hadden Vance en Owen namen als "Nieuw-Macedonië" of "Noord-Macedonië" voorgesteld. De Griekse opstelling lijkt zich echter de afgelopen weken weer te hebben verhard; inmiddels heeft Griekenland opnieuw verklaard bezwaar te hebben tegen elke benaming met de term "Macedonië".

Het afgelopen weekeinde heeft Milosevic onverwacht een bezoek gebracht aan Macedonië en daarbij overleg gevoerd met zijn Macedonische ambtgenoot Gligorov. Over het onderwerp van de besprekingen zijn geen mededelingen gedaan, maar naar in Macedonische regeringskringen verluidt heeft Milosevic Macedonië gevraagd niet in te stemmen met de legering van aanvullend buitenlands personeel aan de onderlinge grens, bijvoorbeeld in het kader van het toezicht op naleving van de internationale sancties tegen "Joegoslavië". Een dergelijk verzoek, indien bevestigd, zou Macedonië onder zware druk zetten. Het land is, met name op economisch gebied, nog sterk aan Servië gebonden en zal zich naar verwachting grote inspanningen getroosten om de onderlinge betrekkingen niet verder te laten verslechteren. Dit kan het toezicht op naleving van de sancties, dat toch al te wensen overlaat, verder bemoeilijken.

Overigens waren er ook speculaties dat Milosevic bij Gligorov had gepleit voor bescherming van de Servische minderheid in Macedonië. Deze minderheid telt slechts enkele duizenden personen, maar hun aanwezigheid wordt door Servisch-nationalistische kringen nog steeds gebruikt als argument tegen de onafhankelijkheid van Macedonië. Tevens is in de Griekse pers gesteld dat Milosevic bereid is te bemiddelen in de kwestie van de naamgeving van Macedonië. Hiervoor bestaan geen aanwijzingen, maar gezien de bijzondere betrekkingen tussen Servië en Griekenland is het niet geheel uitgesloten dat de berichten juist zijn. Moge-

[REDACTED]

lijk hoopt Milosevic dat een succesvolle bemiddeling zijn aanzien in de internationale gemeenschap dermate zou verbeteren, dat een verlichting van de sancties tegen zijn land tot de mogelijkheden gaat behoren.

Er zijn aanwijzingen dat de Macedonische minister van Buitenlandse Zaken een formeel verzoek wil indienen bij de Veiligheidsraad om het wapenembargo tegen zijn land op te heffen. De Macedonische regering zou van mening zijn dat de huidige UNPROFOR-eenheden niet in staat zijn de veiligheid van het land te garanderen en onderstreept niet bij de strijd in het voormalige Joegoslavië betrokken te zijn. Vermoedelijk vreest Macedonië toch rechtstreeks betrokken te raken bij deze conflicten in geval van een escalatie van de etnische tegenstellingen in en om de voormalig autonome provincie Kosovo, die ook repercussies kunnen hebben op de Albanese minderheid in Macedonië. Overigens is onduidelijk hoe Macedonië, dat een zware economische crisis doormaakt, geavanceerde buitenlandse wapensystemen zou bekostigen.

Conclusie/voorzicht

De gevechten in Bosnië-Herzegovina lijken de afgelopen dagen verder verhevigd. Waarschijnlijk houdt dit verband met het feit dat de Bosnische Serviërs op grond van het akkoord van Washington de conclusie hebben getrokken dat het (westerse) buitenland niet bereid is te interveniëren ten gunste van de Moslims. Ook is er sprake van hernieuwde strijd tussen Bosnische Moslims en Kroaten, die evenals de Serviërs hun pogingen voortzetten om de invloed van de Bosnische regering terug te dringen. Overigens kan ook sprake zijn van pogingen van de Bosnische propaganda om tegenover de internationale publieke opinie de Servische agressie te benadrukken in de hoop daarmee alsnog een grotere westerse militaire betrokkenheid bij de strijd dichterbij te brengen.

Er is sprake van toenemende wrijving tussen een relatief gematigde, seculier georiënteerde en een meer religieus-fundamentalistische stroming onder de Bosnische Moslims. President Izetbegovic probeert in deze oplopende spanningen geen partij te kiezen, maar zal vermoedelijk aansluiting zoeken bij de fundamentalistische stroming, wanneer deze onder invloed van het groeiende isolement van de Moslims aan invloed zal winnen. Er is echter ook sprake van wantrouwen tussen Izetbegovic en de Bosnische militaire leiding, die het verloop van de oorlog eveneens kan beïnvloeden.

Er zijn aanwijzingen dat de Kroatische strijdkrachten voorbereidingen treffen voor een offensief in het Dalmatische kustgebied. Er zou in de Kroatische visie geen alternatief meer zijn voor nieuw militair geweld om het Kroatische gezag over de "Servische" gebieden te herstellen. Uitvoering van deze plannen zou inhouden dat de Kroatische troepen de UNPA zouden binnentrekken. In dat geval zijn gewapende incidenten met UNPROFOR niet uitgesloten.

Het ontslag van de "Joegoslavische" president Cosic op initiatief van de extreem-nationalistische SRS lijkt vooral te zijn veroorzaakt door de controversie in "Joegoslavische" en Servische politieke kringen over het Vance/Owenplan. Deze ontwikkeling kan het einde inluiden van het samenwerkingsverband tussen socialisten en nationalistten. Een verband met meningsverschillen in de "Joegoslavische" strijdkrachten over het vredesplan is evenmin uitgesloten.